

Den irske Nationalitetsbevægelse.

Af Gudmund Schütte.

Vilde jeg spørge den danske Almenhed, hvad Sprog der tales paa den engelske Øgruppe, vilde jeg i 999 af 1000 Tilfælde blive anseet for forrykt eller Ignorant, siden jeg kunde være uvidende om, at det selvfølgelig er Engelsk. Kanske knap den 1000de vilde ane, at det ikke er mit Spørgsmaal, men Svaret, der røber Uvidenhed: i Storbritannien og Irland. I tales der foruden Engelsk ikke mindre end trende Sprog: Walisisk (eller Kymrisk), Irsk og Højskotsk, alle tilhørende den keltiske Sproggruppe, som ogsaa omfatter Sproget i Bretagne samt Gallisk, der taltes i Oldtiden af Franskmændenes Forfædre (se min Artikel „Den nationale Vækkelse i Wales“, Dansk Tidsskrift 1899).

Den danske Ukyndighed skyldes naturligvis først og fremmest de Danske selv, idet vore historisk-geografiske Lærebøger indtil for kort Tid siden næsten systematisk ignorerede alt, hvad der laa udenfor de

europæiske Hovednationaliteters Alfarvej*). Men i nærværende Tilfælde var der tillige den særlige Grund, at den keltisktalende Befolkning i vore Dage var skrumpet ind til at tælle ikke mere end 3 Millioner (mod 37 engelsktalende!); i selve England anede man knap dens Existens, og overalt, hvor man endnu vær-digede den en Tanke, hed det, at dens Dage var talte, at Englændernes Overmagt i Tal og Kultur snart vilde gjøre Ende paa de sidste Rester af Landets op-rindelige Sprog.

Men saa en skønne Dag begyndte Kymrerne i Wales at lade høre fra sig, overraskende den engelske Verden ved et uanet kraftigt nationalt Liv, og i den seneste Tid har ogsaa de irske og højskotske Kelter meldt sig.

Ogsaa i Bretagne er Kelterne begyndt at vaagne; det næsten uddøde Sprog paa den lille Ø Man stræ-ber man nu at pumpe Liv i; ja man gaar saa vidt, at man for ramme Alvor har paabegyndt Genoplivel-sen af Cornisk, Halvøen Cornwails keltiske Sprog, der nu i over 100 Aar har slumret rolig i sin Grav! De enkelte keltiske Nationalbevægelser er for nylig blevne samlede under en fælles Overledelse, og saaledes har

*) Saadan noget som Sprogkort var en Utænkelighed i alle Udgaverne af Erslevs Skoleatlas og savnes endnu i Kortbilagene til Granzows geografiske Lexikon, hvor desuden Textmeddelelserne om Nationalitetsforhold ofte er vildledende. Hvor langt forud for os er ikke de tyske Geografer i dette Kapitel! (Som en hæderlig Undtagelse bør fremhæves et At-las, udgivet for Folkehøjskolen; her er endelig den tyske Skik med at hidsætte Sprogkort optagen.)

Europas Vestkant endelig faaet sin Pankeltisme, ligesom dets Østkant allerede i halvhundrede Aar har haft sin Panslavisme og dets Centrum sin Pangermanisme.

Der er rigtignok en væsentlig Forskel mellem Kelternes Nationalbestræbelse og de andres: medens Slaverne og Germanerne tæller hver omkring 100 Millioner, deriblandt et Par af Europas mægtigste Herskerfolk, og indtager ganske sluttede Omraader, tæller de keltisktalende Folk som sagt kun et Par Millioner, uden en eneste selvstændig Nationalstat, og fuldstændig uden geografisk Forbindelse. Ingen af Europas Nationalbestræbelser har i de nævnte Henseender saa ugunstige Vilkaar som den keltiske, — man skulde paa Forhaand synes, den var fuldstændig haabløs, ja meningsløs. Den Slags Ting som at ville genoplive et fuldstændig uddødt Sprog, der tilmed ikke engang ejer en Literatur, hører jo nærmest hjemme i Daarekisten. Men lad Bevægelsen være absurd, — naar den faktisk kan faa Folk revet med, bliver den dobbelt interessant, netop paa Grund af sin Absurditet. Og forresten kan man sige, at den med sit Lavmaal af gunstige Udsigter har en vis Værdi som Maalestok for de andre Nationalitetsbevægelseres Gennemførlighed.

Forinden vi giver os nærmere i Lag med den irske Nationalbevægelse, maa vi danne os en Forestilling om den keltiske Ejendommelighed. Ikke mange Racer har et saa fast Særpræg; den Skildring, som Romeren Cæsar giver af sin Tids Galler, passer endnu Ord til andet paa deres Efterkommere, Nutidens Franskmænd, saavel som paa deres Fætre Irlænderne.

Det keltiske Særpræg er imidlertid ikke let at anskueliggøre med faa Ord, thi det rummer saa mange forskelligartede Elementer. Man kan næsten sige, at dets mest betegnende Træk er Foreningen af tilsyneladende ganske uforenelige Modsætninger; det er næppe for ingenting, at Mundheldet „les extrêmes se touchent“ stammer netop fra Fransk mændene, som jo er af keltisk Rod. Nordiske og tyske Iagttagere plejer gerne at fæste Opmærksomheden paa den keltiske Letbevægelighed og Letsindighed, der fremhæves som Modsætning til den lovprieste germanske Grundighed og Paalidelighed, som en velkommen Baggrund for national Selvophøjelse. Men de germanske Iagttagere overseer i Reglen ganske, at Medaillen har en Bagside, at Kelterne trods deres uomtvistelige Letbevægelighed og Letsindighed alligevel paa mange Punkter bærer Prisen fremfor Germanerne i Stædighed og Standhaftighed. F. E. er den franske Nationalitet i Selvforsvar utvivlsomt sejere end den tyske, og Frankrig er det eneste civiliserede Land i Europa, hvor Inddelingen i Smaastammer har holdt sig uforandret fra den ældste Oldtid lige ned til Nutiden: først ved et Magtsprog af de franske Revolutionsmænd ophørte denne ældgamle Provinsinddeling at have administrativ Gyldighed, og endnu den Dag i Dag lever den videre i den folkelige Forestilling. — Hver enkelt af de to Hovedmodsætninger i Kelternes Karakter rummer atter en Modsætning; naar vi spørger om den moralske Værdi. Letbevægeligheden har, som det til Overmaal gentages af de germanske Kritikere, en Tilhøjelighed til at udarte til Humbug og Tøjlesløshed

(jfr. Panama-Affæren og den franske Revolution), men til Gængæld kan den ofte give sig Udslag i virkelig storslaaet Idealisme (jfr. Korstogsbegejstringen og Vedtagelsen af Menneskerettighederne i August 1789). Det tunge Element viser som ovenfor omtalt sin heldige Indflydelse gennem den Sejhed, hvormed den franske Nationalitet overalt formaar at hævde sig, men til Gængæld viser det ogsaa en uheldig Indflydelse gennem en vis Mangel paa praktisk Foretagsomhed og Kolonisationsevne, og Konservatismen udarter ofte til Snæversyn og Uimodtagelighed (jfr. Björnsons Udtalelser om Frankrigs „kinesiske Mur“).

Af de keltiske Nationalbevægelser er, som antydet, Kymrernes den ældste*), men Irlændernes er den, der absolut fremviser de mest typisk keltiske Karaktertræk. Hvem der ønsker at vide noget nærmere om Irlænderne, vil jeg henvise til Professor Zimmers grundige Afhandling „Der Pankeltismus in Grossbritannien und Irland“ (Preussische Jahrbücher Bd. 93, 1898), samt til en Artikel af Mich. Macdonagh „Irish in Ireland“ (Contemporary Review Nr. 435, Marts 1902).

En lille Smule har den danske Almenhed paa Forhaand hørt om Irlænderne: deres rørende Kærlighed til „den grønne Ø“, deres Had og stædige Genstridighed mod de engelske Undertrykkere, paa den anden Side deres Ubeherskethed i alle Livets Forhold, deres indbyrdes Uenighed, deres støjende Parlaments-

*) Se min Artikel „Den nationale Vækkelse i Wales“ Dansk Tidsskrift 1899 (Referat efter Professor Zimmer).

Obstruktion, deres Fenier-Attentater, deres Whisky-Fylderi. For nærmere at illustrere nogle af disse Punkter skal jeg citere en Karakteristik, som Mich. Macdonagh giver af de irske Parlamentsmedlemmer: Mr. Macdonagh har i 14 Aar været Parlamentsreporter, han er efter Navnet at domme selv Irlænder, og seer aabenbart paa Irlænderne med Kritik, men dog med Sympati, saa hans Ord maa have Vægt. Han giver sine Landsmænd i Parlamentet følgende Skudsmaal: „De er lidenskabelige, bevægelige, uden Selvkontrol, pirrelige overfor Kritik, de modtager modsatte Meninger med høje Udraab af Misbilligelse og Haan; de er skodesløse i deres Fremstillinger, grovkornede, skændesyge, veltalende, vittige, humoristiske — ufri-villig ligesaa ofte som med Hensigt — og i selskabelig Underholdning aandfulde, elastiske, modtagelige og overmaade opsatte paa at behage.“ Til Sammenligning læse man hans Karakteristik af de engelske Medlemmer: „tilbageholdne, tavse, taalmodige, stolte og noget storagtige, men tolerante overfor Meninger, som de anseer for taabelige og fordærvelige, hensynsfulde i deres Udtryksmaade overfor andres Følelser, praktiske, beherskede alene af Fornuft, fantasiløse — kan hænde — og ganske sikkert ubevægelige.“ Denne Mr. Macdonaghs Skildring af Racemodsætningen gør Indtryk af at være i alt væsentligt rigtig; blot savner vi i Karakteristiken af Irlænderne en Henvisning til det seje eller stædige Element, som Mr. Macdonagh forresten andensteds tilstrækkelig fremhæver.

Den kulturelle Begavelse, som man i Almindelighed er enig om at indrømme Kelterne, fik tidlig Lej-

lighed til at udfolde sig paa Irland. Skønt Ierne aldrig blev underkastede Romervældet, naaede den romerske Kultur dog derover; Ierne hentede den frivillig sammen med Kristendommen, og efterat Dekadencen forlængst var indtraadt i selve Romerkulturens Hjemlande, beholdt denne Kultur et Tilflugtssted paa den fjærne Ø, som ingen Romer nogensinde havde betraadt. En saadan Pleje af den fremmede Kultur betød ingeniunde en Tilsidesættelse af den nationale; tværtimod blomstrede den nationale Kultur blot saameget desto frodigere, og der dannede sig navnlig en rig historisk Litteratur. Saaledes frededes og styrkedes den irske National-Enhed ad aandelig Vej, samtidig med, at den snævre Clans-Følelse*) i politisk Henseende splittede Landet og omsider gjorde det til et Bytte for de engelske Erobrere. Vore svage historiske Kundskaber plejer kun at dvæle ved Splittelsen; i Virkeligheden er der langt mere Grund til at lægge Mærke til det seje Sammenhold, som den irske Nationalitet trods alle Clans-Fejder lagde for Dagen gennem et langt Tidsrum. Professor Zimmer siger herom (S. 63): „Den irske Nationalitet har indtil Elisabeths Tid bevist en forbavsende Assimilationsevne overfor fremmede, selv i store Masser indtrængende Elementer. Den optog og assimilerede fuldstændig de utallige Skarer af Nordmænd og Danske, som fra ca. 800 til 1100 slog sig ned allevegne i Irland, stærkest i Kystegnene og paa de sejlbare Floder til langt ind

*) „Clan“ er den keltiske Betegnelse for Stamme.

i det Indre: de hedder i det 9. og 10. Aarhundrede i Krønikerne endnu Udenlandske Irer (Gall-Goidil), men i det 12. Aarhundrede Fuld-Irer. Ganske samme Skæbne traf de Anglo-Normanner, der fra 1170 nedsatte sig paa irsk Grund, i Munster og i Connaught (Mayo): selv de haardeste Straffe, som engelske Herskere i det 14. Aarhundrede satte paa Irisering, frugtede intet. I Elisabeths og Cromwells Dage er ikke sjælden de varmlodigste Irer Efterkommere af Anglo-Normanner. Saaledes er det begribeligt, at man, da den engelske Kirke indførtes af Elisabeth som Statskirke ogsaa i Irland, saa sig nødt til at oversætte de kirkelige Skrifter paa Irsk, for dog at vinde nogen Indflydelse paa Folket. Denne Anerkendelse af Irsk som Irlands Nationalsprog er tillige Vendepunktet. Iernes forenede religiøse og politiske Modstand førte til en halvtredjehundredaarig raa Undertrykkelse af alt Irsk: de politiske Førere blev berøvede deres Besiddelser og Magt, Gejstligheden ligeledes. Paa Hærettelserne, Konfiskationerne, Fængslingerne og Landsforvisningerne fulgte William III.s bekendte „Uskikkethedslove“, der lidt efter lidt røvede de katolske Irer alle borgerlige Rettigheder, vanskeliggjorde dem Udøvelsen af Handel og Haandværk og gjorde dem den offentlige Udøvelse af deres religiøse Pligter næsten umulig. Det irske Sprog blev fuldstændig fortrængt fra enhver offentlig Brug i Forvaltning og Retspleje, men Udryddelsen og Forarmelsen af den irske Adel og Udplyndringen af den katolske Kirke havde meget værre Følger for det irske Sprog: de irske lærde Undervisningsanstalter, hvori irsk Sprog,

Literatur og Historie fik en uden Sammenligning højere Pleje end Datidens nationale Sprog i Tyskland og Frankrig, alle disse faldt i Ruiner og sultede ihjel, hvorved den videnskabelige Beskæftigelse med irsk Sprog og Literatur henimod Midten af det 17. Aarhundrede hørte op. De hos Iernerne som hos alle Kelter fra gammel Tid bestaaende literære Stænder Barderne, Sagnfortællerne, Oldforskerne og de Retslærde havde ved Glanshøvdingenes Ødelæggelse mistet deres Beskyttere; de maatte se sig om efter andre Erhverv, og saaledes ophørte omsider ved Slutningen af det 18. Aarhundrede Brugen af Irsk som literært Sprog næsten ganske. Men hvad 200 Aar ikke havde formaaet, var Tilintetgørelsen af selve det irske Sprog. Dengang i Aaret 1771 den successive Ophævelse af „Uskikkethedslovene“ begyndte, der afsluttedes med Katolikernes Frigørelse 1829, da var det fra Literaturen og fra det offentlige Liv fortrængte Irsk Folkets Samkvemssprog sikkert i samme om ikke i videre Omfang som det, hvori samtidig Kymrisk i Wales var Kymrernes Sprog“ *).

Den Sammenligning, Professor Zimmer opstiller mellem Irland og Wales, er nærliggende nok, forsaavidt som det begge Steder drejer sig om keltisk Race.

*) Side 66 siger Professor Zimmer: „Paa det første irske Oprørs Tid og navnlig i de første Tiaar af „Uskikkethedslovene“ blev hos de katolske Irlændere Begrebet „at lære Engelsk“ regnet for et og det samme som at blive Protestant, d. v. s. Forræder mod den irske Religion (Katholicismen) og Englænder, d. v. s. Forræder mod den irske Sag.

men der er jo ellers den væsentlige Forskel, at den keltiske Nationalitet i Wales langtfra har været underkastet en saadan Forfølgelse som i Irland. For at finde et nøjagtigt Sidestykke til de irske Forhold maa vi gaa andensteds hen, vi maa vende os til Forholdet mellem Slaver og Tyskere. I Bøhmen træffer vi den fuldstændige Parallel: et Folk, der ved den nyere Tids Begyndelse havde hævet sig til en bevidst Selvhævdelse, med en kraftig Literatur paa Modersmaalet osv., men som efter sit politiske Nederlag i Tredivaarskrigen blev underkastet den voldsomste religiøsnationale Forfølgelse, hvorved hele den nationale Blomstring blev knækket og alt, hvad Landet besad af Intelligens og Dannelse, forjaget eller denationaliseret, saa at kun den raa Almue beholdt den gamle Nationalitet.

Overalt, hvor et Folk er kommet i en saadan Stilling, vil det omtrent enstemmig hedde, at dets Dage snart er talte, at den gamle Nationalitet ogsaa hos Folkets brede Lag snart vil være gaaet al Kødets Gang. Denne Opfattelse hører til de populære Misforstaaelser, hvoraf de nationale Spørgsmaal forvolder saa mange. Er der noget, man kan gøre sikker Regning paa, da er det netop, at den undertrykte Nationalitet en skønne Dag vil komme til Live og kræve sig respekteret, — det er en simpel Følge af den stigende Kultur og Selvfølelse hos Masserne. Saa længe Almuesmanden overhovedet bøjer Nakken for Overklasserne, gør han det ligesaa lydigt i sproglig Henseende som i alt andet: det er „fint“ at tale som de Fornemme osv.; men saasnart han begynder at op-

ponere i det sociale, er det et Tidsspørgsmaal, naar han vil begynde at opponere ogsaa i det nationale: at det fremmede Sprog tales af de fine, er fra nu af ofte kun een Grund mere for at hade det. Denne Udvikling gentager sig atter og atter, og saaledes er det ogsaa gaaet i Wales og i Böhmen: begge Steder kom den tilsidesatte Nationalitet en skønne Dag til Gennembrud og kæmpede sig derpaa langsomt frem til Anerkendelse.

Hvorledes er det nu gaaet i Irland? Svaret lyder: ganske anderledes. Nøjagtig fra det Tidspunkt, da Forfølgelsen mod Nationaliteten sagtnede, og da Søsternationaliteten i Wales begyndte at kæmpe sig fremad, begyndte den irske Nationalitet at gaa tilbage. Denne Nationalitet, som i 200 Aar havde spottet den brutaleste Undertrykkelse, nogen Nationalitet har været udsat for, den blev fra det Øjeblik, da den sattes i Frihed, greben af en galopperende Svindsot. Man kan sige, at Folket blev som bjærgtaget af en pludselig Iver efter at tale sine Fjenders Sprog, og det endda uden at det forøvrigt blev en Smule mere engelskvenligt end før: tværtimod foregik det nationale Selvmord samtidig med, at Folket vaagnede til den kraftigste politiske Selvhævdelse overfor Englænderne.

Det kan ikke nægtes, at slige Foreteelser ved første Øjeblik næsten bringer Forstanden til at staa stille, men en Motivering maa der naturligvis findes, Spørgsmaalet er blot, hvor meget man skal tillægge almindelige europæiske Tidsstrømninger og andre

udenfra virkende Faktorer, og hvor meget man skal tillægge Irlændernes særlige nationale Egenskaber.

Blandt de udenfra virkende Faktorer var det engelske Systemskifte i Irland den første Betingelse for, at Hadet mod det engelske Sprog og den engelske Kultur kunde tabe sig; den vigtigste Mærkepæl for Omsvinget var Loven om Katolikkernes Emancipation (1829). Her spillede det en ikke ringe Rolle, at England i sin Tid havde overdrevet Tvangsherredømmet i den Grad, at det næsten havde tvunget sine egne Kolonister over paa Irlændernes Side: den økonomiske Tilsidesættelse, som var bleven Irlands Lod, havde nemlig næsten ligesaa følelig ramt Kolonisterne som de Indfødte, og efterhaanden havde der saaledes blandt mange af de engelske Elementer udviklet sig en levende Misstemning mod Moderlandet. Denne Misstemning fik sit Udtryk gennem det irske Parlament, hvori kun Protestanter havde Sæde, og fra at klage over deres egen Forurettelse naaede flere og flere til at gøre sig til Talsmænd for de katolske Irlænderes Krav; Irlands politisk retsløse Masser lærte derved efterhaanden at se hen til saadanne Englændere som deres naturlige Forsvarere. Deraf udviklede der sig efterhaanden den Opfattelse, at man meget vel kunde være national Irlænder uden at tale Irsk, ganske paa samme Maade som mange Sønderjyder og Holstenere i dette Tidsrum mente, at man kunde være national Dansker uden at tale Dansk. Denne Opfattelse deltes af ingen ringere end den ny-irske Politik Grundlægger, O'Connel. Han mente, at Sprogforskellen var en Forbandelse, paalagt Menneskeheden af Gud siden

Opførelsen af Babelstaarnet, og ogsaa af kulturelle Grunde ønskede han Irskens Udslettelse, saa skønt det var det Sprog, han selv var opdraget i, skal han kun en eneste Gang have benyttet det paa alle sine Folkeforsamlinger. Paa samme Maade valgte Thomas Moore at sætte engelske Texter til sine irske Nationalmelodier, der blev Irlændernes grundlæggende Sangværk. Det Exempel, der gaves af saadanne fremragende Mænd, maatte naturligvis blive af Indflydelse paa den menige Befolknings Stilling. Da først Hadet mod den engelske Kultur havde tabt sig, var det en videre Følge, at denne Kultur maatte faa mangefold fordoblet Lejlighed til at gøre sig gældende baade direkte og indirekte. Mest direkte virkede Folkeskoleloven af 1831. Gennem den blev der givet Irland et engelsk Opdragelsessystem, hvori Tilstedeværelsen af irsk Sprog og Nationalitet var fuldstændig ignoreret. Irske Fanatikere har paastaet, at det var Lovens udtalte Hensigt at kvæle det irske Sprog, men det modsiges efter Mr. Maedonagh paa det bestemteste af den Kendsgerning, at Lovgiveren var det liberale Ministerium Grey, som var overmaade venlig stemt mod det katolske Irland. I Virkeligheden kan man fra Datidens Forudsætninger ikke bebrejde Lovens Ophavsmand noget saadant, thi naar selv det irske Nationalpartis Ledere lod haant om den irske Nationalitet, hvor skulde man da forlange af Englænderne, at de skulde have ændret den? — Samtidig med, at den irske Nationalitet angrebes direkte gennem Folkeskolen, angrebes den mere indirekte gennem det store Opsving i Industrien, som netop indtraf paa denne

Tid ved Dampmaskinens Opfindelse. De af de engelske Godsejere udpinte Fæstere søgte i stort Tal til Fabrikkerne, og her kom de i ganske anderledes levende Berøring med engelsk Indflydelse end i deres Rønner derude paa Landet. Der blev givet mægtig Næring til den Opfattelse, at Begrebet at leve „paa Irsk“ betød at leve i Svineri blandt Svinene, medens Begrebet at leve „paa Engelsk“ betød at leve i Fremadstræben og Velstand.

Side om Side med den verdslige Indflydelse, der udgik fra England, virkede den gejstlige, der udgik fra Rom. Den katolske Kirke er som bekendt en Stormagt, der udøver et vældigt Tryk paa Masserne. I national Henseende har dens Politik altid været opportunistisk: den forsvarer eller undertrykker Nationaliteten, alt eftersom det passer i Kirkens Tarv. Dengang Hussitismen truede med at brede sig fra Bøhmen til Polen, begunstiget af Sproglægtskabet mellem Tjekkisk og Polsk, begyndte Romerkirken at trænge det polske Sprog tilbage, for at hindre Smitten fra at udbrede sig for langt. Da Faren var overstaaet, kunde Romerkirken atter optræde som Beskytter af Polskheden; det blev saa meget mere nærliggende, som Reformationen imens havde sejret paa det tilgrænsende tyske Omraade og altsaa Begrebet Polsk var bleven ensbetydende med katolsk, overfor tysk = luthersk. Ganske tilsvarende har Romerkirken romaniseret (italieniseret) de tyske Kolonier i Norditalien hvor den protestantiske Smittefare truede fra Tyskerne i det nærliggende Kärnten, og samtidig fortyskede den paa Kraft den romanske Befolkning i Tyrol, hvor

Smittefaren kom fra Graubünden, hvis romanske Dialekt er beslægtet med det ladinske Sprog, der tales i Sydtyrol. I Norditalien og Tyrol lykkedes det Romerkirken at denationalisere ikke ubetydelige Strækninger, og fra den nyeste Tid er det jo bekendt, hvor stor en Støtte dens Bistand har givet de vestslaviske Folk i deres Kamp mod Tyskerne. Det er da paa Forhaand klart, at Romerkirkens Stilling maatte være af væsentligste Betydning for Sprogspørgsmaalet ogsaa i Irland. — — Under Kampene for Irlands Uafhængighed havde Stillingen været givet: da Englands Angreb mod Irlænderne i første Linje var et Angreb mod Katholicismen, maatte katolsk blive ligesaa enstydigt med irsk som nutildags med polsk. Men da efterhaanden Forfølgelsen hørte op, tabte ogsaa Modstanden sin Skarphed, og Betimeligheden af en anden Politik kunde nu gøre sig gældende. Forholdet stillede sig saaledes, at Irland i 1801 stod med 5 Millioner Indbyggere overfor 9 Millioner i England. Irlands 4 Millioner Katoliker udgjorde overfor Øgruppens 10 Millioner Protestanter en ikke ubetydelig Magt, hvad Tallet, men ikke hvad Betydningen angik: saalænge de talte et foragtet og tilsidesat Bondemaal, udelukkede de sig selv fra enhver Indflydelse paa Protestanterne — saasnart de derimod bragtes til at tale samme Sprog som Englænderne, vilde de faa en ganske anden Vægt og vilde kunne bidrage ikke lidet til Tilbageerobringen af den engelske Kirkeprovins. Ganske vist lader det sig ikke direkte paavise, at Romerkirken faktisk har udstedt Løsenet om Irlands Anglisering, og de irske Gejstlige vil sikkert nutildags

med Hænder og Fødder væрге sig mod denne Beskyldning, mener Professor Zimmer, men det ligger alligevel saare nær. og det bestyrkes ved Kendsgeringer som den, at ved Indretningen af det store katoleske Seminarium i Maynooth Aar 1797 blev irsk Sprog, irsk Literatur og Historie ignoreret omtrent ligesaa grundig som i Lord Greys Folkeskolelov af 1831. Der er ogsaa en anden Grund, hvormed Professor Zimmer i høj Grad støtter sin Formodning. I Slutningen af det 18. Aarhundrede begyndte de forskellige protestantiske Sekter i England og Skotland at udfolde en ivrig Missionsvirksomhed, og denne udsaa sig ogsaa Irland til Genstand for sine Bestræbelser. Det var navnlig Højskotterne, der var virksomme her, thi paa Grund af deres nærstaaende keltiske Dialekt mente de at have ganske særlige Betingelser for at faa Irlænderne i Tale. 1792 blev der grundet et eget Selskab til Kristendommens Fremme i Irland, og det i 1804 grundede britiske Bibelselskab oversvømmede Øen med den irske Oversættelse af det nye Testament, et Værk, forfattet 1603 af Will. O'Donnel, protestantisk Ærkebisp i Tuam. — — Da Romerkirken udsattes for saadanne Angreb udfra Folkemaalets Grund, var det ifølge dens Traditioner ligefrem givet, at den maatte svare ved et Modangreb paa Folkemaalet. Og det gjorde den saa grundig som vel muligt. Meget betegnende i den Retning er et Træk, som er bleven meddelt Professor Zimmer af Ærkebiskop Mac Hale af Tuam, en af de faa Gejstlige, der var forblevne tro mod Modersmaalet. En Mand fra Mac Hale's Stift kom engang og vilde forebringe ham

noget paa Engelsk; det vilde ikke gaa rigtig, og saa opfordrede Mac Hale venlig Manden til at bruge sit Modersmaal, — men Svaret lød: „Your Honour, I've too much respect for You.“

Professor Zimmer mener, at Romerkirkens Taktik er den egentlige Hovedaarsag til Irlændernes sproglige Selvmord, og hans Formodning lyder meget overbevisende. Føjes hertil de ovenomtalte engelske Indflydelser af verdslig Art, vil mangan Læser maaske føle sig fuldt tilfredsstillet og ikke kræve yderligere Forklaringer. Imidlertid bliver der dog stadig et uoplyst Punkt tilbage: al Romerkirkens Magt over Folket forklarer ikke den Voldsomhed, hvormed Omslaget foregik. Mangfoldige Folkeslag har under tilsvarende Paavirkning ladet sig gribe af Ønsket om at blive deres „barbariske“ Sprog kvit, men hvor grundig denne Ide end kan være indbanket dem, saa er der dog i Reglen et saare langt Spring fra Teori til Praxis. Hos Irlænderne blev Teorien strax omsat i Praxis: ikke saa saare havde de fornummet Læren om deres Sprogs Vederstyggelighed for Herren, før de af alle Livsens Kræfter gav sig til at befri sig for dette Skændselsmærke. Den irske Befolknings Følelser overfor Modersmaalet siden Strømkæntringen skildres af Professor Zimmer saaledes: „Irsk talte Paddy med sine Svin, naar han drev dem til Torvs; Irsk talte han med Æslet, naar han hentede Torv fra Mosen; paa Irsk skældte han ud paa det Dusin Unger og det halve Dusin Grise, der boltrede sig i Rønnen omkring Ilden; Irsk talte han med alle, der levede i samme Elendighed som han selv: men at tale Irsk

til Præsten, til en Mand med en god Frakke, til en Fremmed? Nej, saadan turde man ikke blotte sig; ogsaa Paddy holdt af at vise, at han var fulgt med Tiden, at han besad en højere Dannelse end sine firfødde Fæller eller saadan et gammelt Fruentimmer, der naturligvis kun kunde Irsk. Man forsøgte at radbrække Engelsk, og naar man blot kunde det til Nød, sagde man til de Fremmede rent ud „No Gaelic, Sir“.*) Dette var Tilstanden, som jeg lærte den at kende 1880 af egen Anskuelse ved et tremaaneders Ophold i Connaught. Det kostede uhyre Møje i rent irske Distrikter at komme til at høre eller tale Irsk, og saa maatte man endda rolig tage det Indtryk med i Købet, at man gjaldt for halv forrykt.“

En Mani for en „komplet engelsk Opdragelse“ greb hele den irske Befolkning, og Forældrene understøttede paa det ivrigste Skolen i dens angliciserende Arbejde. F. Ex. hjalp de til med at skrive Børnene paa den „irske Tavle“; derved forstodes et lille Træbræt, som Børnene maatte bære om Halsen, og hvorpaa der for hvert irsk Ord, der undslap deres Læber, blev gjort et Mærke, for at Synderne bagefter kunde faa deres velfortjente Prygl hos Lærerne**). Den des-

*) Gaelisk eller Gælisk er det indfødte Navn for Irsk og Højskotsk.

**) Den irske Tavle (the irish note) blev efter andre Meddelelser ogsaa anvendt paa den Maade, at Barnet slap af med den, naar det kunde angive en af sine Kammerater for at have talt Irsk; den ulykkelige Synder, hos hvem den vandrende Tavle befandt sig ved Timeus Slutning, fik saa Pryglene. Ligesom Irland havde sin „irish note“, havde Wales sin „welsh note“.

perate Energi, hvormed Irlænderne saaledes fuldbyrdede Omslaget fra den stædige passive Modstand til det nationale Selvmord, er aldeles forbløffende. Man betænke yderligere, at dette sproglig-nationale Selvmord foregik samtidig med, at der begyndtes den mest levende politisk-nationale Selvhævdelse: her er vi havnet i det, der fra andre Nationers Standpunkt maa forekomme som den skæreste Selvmodsigelse, ja som en født Umulighed, og vi indseer, at der kun er een Udvej til Forklaring: vi maa konstatere et Udslag af den ejendommelige keltiske Nationalkarakter. Les extrêmes se touchent!

Under den Angliserings-Raptus, der greb Irlænderne, uddøde nu det irske Sprog med rivende Hast. Medens det ved det 19. Aarhundredes Begyndelse taltes over næsten hele Øen, afseet fra de dannede Klasser, tales det i vore Dage kun af lidet over $\frac{1}{7}$, og det irske Sprogomraade er endda ikke sluttet, men bestaar kun af en smal Strimmel langs Øens Vest- og Sydvestkyst, tilmed paa flere Steder splittet af det engelske Sprogs fremrykkende Kolonner. Hvad der har bidraget yderligere til Irskens Tilbagegang, er den stærke Udvandring, der begyndte efter Hungersnøden 1845, 46: medens Irland i 1841 havde 8,200,000 Indbyggere, havde det i 1891, da man efter normal Befolknings-tilvæxt skulde have ventet 12—13 Millioner, ikkun 4,700,000. Den uheldige Virkning for det irske Sprog forøgedes derved, at Udvandringen navnlig ramte de vestlige Egne, der foruden at være de fattigste tillige var de rene irske. Hvorledes Forholdet har forskudt sig til Skade for Irsken, fremgaar af de sidste Folke-

tællinger: 1881 havde Irland 5,175,000 Indbyggere, hvoraf ca. 950,000 irsktalende; i 1891 havde det som omtalt 4,700,000 Indbyggere, hvoraf 700,000 irsktalende. altsaa er de irsktalendes Tal i Løbet af 10 Aar sunket med over $\frac{1}{4}$, medens den samlede Befolkning kun er sunket med $\frac{1}{11}$.

Under saadanne Forhold var det fuldkommen i sin Orden. naar man ventede, at det keltiske Sprog hos Irlænderne om føje Tid vilde være gaaet samme Vej som dets Fætter, det gamle galliske Sprog i Frankrig. Der var ganske vist nogle enkelte, som drømte om at genoprejse den irske Kulturs gamle Glans. Men hvad ventede egentlig disse uklare Hoveder? Havde det været for 50 Aar siden, da havde det været en ganske anden Sag: dengang havde Irlands nationale Genfødelse været som Fod i Hose. Blot et Ord fra O'Connel. blot et Vink fra Gejstligheden, og den irske Nationalitet vilde have staaet som stampet op af Jorden, lyslevende over hele Linjen. Det vilde være gaaet hurtigere og lettere end den tilsvarende Nationalvækkelse i Wales, Böhmen, Sønderjylland osv. Istedendfor havde O'Connel imidlertid givet Løsenet „sprogligt Selvmord“, og nu stod man der med sørgelig store Resultater i denne Retning. Man stod paa den yderste Rand af Afgrunden og skulde foretage en halsbrækkende baglænds Saltomortale, og med hvilke Kræfter? Alle indflydelsesrige Led af Samfundsorganismen nægtede at gøre Tjeneste: Gejstligheden og Lærerne var indexercerede til Angliseringen, de nationale Politikere var det delvis ogsaa, og ihvertfald vendte de det døve Øre til, naar man krævede af

dem, at de skulde gøre sig til Riddere for Modersmaalet. Man stod der med den menige Paddy fra Vest-Irlands usle Egne, og han talte Nationalsproget ikke af Lyst, men kun af Mangel paa bedres Havelse, fordi Angliseringen endnu ikke var naaet did, ja han skammede sig ovenikøbet derover som en Hund. Hvis man skulde kalde ham for en Ridder, maatte det blive Ridderen af den bedrøveligste Skikkelse. — — Og hvad for Tilløkkelser havde saa det irske Sprog at byde de angliserede eller angliserings-ivrige Irlændere, for at opmuntre dem til at slaa den baglænds Kolbotte? Valget stod imellem følgende Alternativer: paa den ene Side Verdens mest udbredte Kultursprog, Hundredmillionersproget, Shakespeare's og Darwin's Modersmaal, Nøglen til den største Storindustri og Storhandels Rigdomskilder, — paa den anden Side Askepotsproget med knap saa mange Hundredetusender, som det andet talte Millioner, uden levende Litteratur, næsten helt opgivet som skriftligt Meddelelsesmiddel, ja betragtet som et Stempel paa Uvidenhed, Dorskhed, Drukkenskab. Det irske Sprog havde ganske vist en stor Fortid, det havde været et Kultursprog blandt Europas første, men den Tid var forbi, og den eneste direkte Arv fra Glanstiden var en Retskrivning, som er en af de mest antediluvianske paa hele Jorden. Professor Zimmer anfører som Exempler, at aghaidh (Ansigt) udtales som ai-i, oidhche shamhna (Novembernat) som ihe haune, de arbhhrâthair og deirbshiur (Broder og Søster) som dréhâ r og dréhû r. Nutidens irske Skrivemaade er i Virkeligheden omtrent uforandret

den samme, som Sproget fik strax ved sin Ophøjelse til Skriftsprog, d. v. s. for henved halvandet tusende Aar siden! At Irlænderne har kunnet bevare noget saa forstenet, er et Tegn paa den keltiske Sejhed, og det er det bedste Bevis for, at den irske Literatur lige fra sin første Begyndelse og til det engelske Voldsherredømmes Tid aldrig har været afbrudt. Men det er tillige en af de allervæsentligste Hindringer for at gøre Skriftsproget til virkeligt Eje for Menigmand; det er klart, at der maa kræves et ganske overordentligt Opbud af Taalmodighed og Hjærnearbejde for at tilegne sig noget saa indviklet som den irske Retsskrivning. Hvis en saadan Kraftanstrængelse skal kunne betale sig, maa det være meget store Fortidskatte, som Irsken har at byde paa; de maa være saa meget desto større, som Nutidens Irsk absolut intet har at byde, afseet fra Folkeviser og Folkeeventyr. Til Belysning af denne sproglig-literære Fattigdom kan det være nok at gøre opmærksom paa, at det eneste Spor, som Irsken i nyere Tid har sat sig i de øvrige europæiske Sprog, er Ordet Whisky; det er ikke tilfældigt, thi Whiskyproduktionen er overhovedet Ny-Irlands eneste betydelige National-Industri. — — Naar Nutidens keltiske Irland er saa svagt i Talmagt og Kultur, kunde man ganske vist stræbe at stive af derpaa gennem Pankeltisme, gennem Tilslutning til Søsternationaliteterne i Skotland og Wales. Men hvad opnaaede man derved? Det keltiske Element i Skotland og Wales er med Hensyn til Talmagt nøjagtig ligesaa svagt som i Irland; Skotland og Wales er skilt fra Irland ved Havet og indbyrdes ved det slut-

tede engelske Sprogomraade; de er yderligere skilt fra Irland ved Religionen, idet Skotland og Wales er ligesaa ivrige for Protestantismen, som Irland for Katolicismen; endelig er Wales skilt fra Irland og Skotland ved Sproget, thi gælisk (irsk-højskotsk) og walisisk staar praktisk seet ikke hinanden stort nærmere end Fransk og Tysk. Kort sagt, den keltiske Nationalbevægelse i Irland, ligemeget om med eller uden Tilslutning til Søsternationaliteterne, savnede saagodtsom alt det, man ellers plejer at opstille som uomgængelige Betingelser for en Nationalbevægelses Fremgang. Man kunde da med god Ret affærdige det hele som et af de velkendte Udslag af den keltiske Tilbøjelighed til Ordgyderi og Luftkasteller. Saaledes gjorde jeg selv, da jeg i 1899 saa Lord Castletown træde frem som Irlands Delegerede paa det kymriske Eisteddfod i Cardiff; saaledes gjorde ogsaa Professor Zimmer, som siger: „Da jeg 1878 og 1880 vandt dybere Indblik i Bevægelsen med dens uklare Anskuelser og de mere paa ydre Effekt end paa alvorligt Arbejde rettede Bestræbelser, da var det mig ikke tvivlsomt, at det irske Sprogs Skæbne i Irland var beseglet“.

Ikke desto mindre har Irlænderne gjort disse Forventninger til Skamme. Med samme Voldsomhed som den, hvormed de i sin Tid har kastet deres Sprog over Bord, stræber de nu efter at hale det i Land igen. De har virkelig præsteret Saltomoratalen — et nyt Udslag af den keltiske Evne til at forbavse Verden —, og selv om de endnu svæver om oppe mellem Skyerne og ingen ved, om de kommer ned paa Hove-

det eller paa Benene, saameget staar allerede fast, at den i nærmeste Fremtid ventede Gennemførelse af Angliseringen er bleven skudt et ikke ringe Stykke ud.

Paa Spørgsmaalet om, hvad der gav Stødet til denne mærkelige Genfødselse i den elvte Time, peger Mr. Macdonagh paa den irske Politikks Udvikling i de senere Aar. Han fremhæver, hvorledes den mere og mere havde mistet Fodfæste i den praktiske Virkelighed: den foregav at være national, og dog behandlede den Irlændernes nationale Sprog, som om det ikke eksisterede; den foregav at være social, og dog gjorde den intet mindre end at optage de sociale Opgaver, der laa lige for i det praktiske Liv. Det var navnlig det sidste, der blev skæbnesvangert. Disse politikere, der tordnede mod det engelske Udbytningsystem, var selv klædt i engelske Manufakturvarer fra Top til Taa. De udgød sig i lyriske Tirader om det irske Folks Herlighed og Dygtighed, og dog rørte de ikke en Haand for at ruske Paddy op af hans sløve og selvopgivende Tro paa Englændernes urokkelige Overlegenhed i al økonomisk Foretagsomhed. Præsterne jamrede over, at Medlemmerne af deres Hjord dreves ud af Landet „ved det skrækkelige, uretfærdige og barbariske engelske Godsejervælde“, og for at støtte de hungrende Kunstnere i Dublin indforskrev de alle deres Kirkerekvisiter fra Udlandet, fra Frankrig, Italien, Tyskland og England. Allerede for 150 Aar siden var det saadan. Diakonus Swift skrev dengang en Formaning til det irske Folk: „Brænd alt, hvad der er engelsk, undtagen Kul!“, og det eneste engelske, han brændte, var netop Kul. — En saadan ufrugt-

bar Teoretiseren kunde gaa til en Tid, men ikke for bestandig. Det viste sig, dengang Parnells Partiherredømme brast: da der ikke længer var den faste Haand til at samle alle de urolige Hoveder, førte den keltiske Splidagtighed til stadig ufrugtbarere Kævl om Kejserens Skæg, og Følgen var, at den store Befolkning mere og mere følte sig skuffet og træt og trak sig tilbage. Den politiske Stræben havde imidlertid engang manet Aanderne frem; disse Aander krævede Sysselsættelse, og her kom nu den nationale Genfødelse netop som kaldet.

Det var i Amerika, at Bevægelsen fra først af fandt sit stærkeste Rygstød. Man studser ved denne Oplysning, thi man vilde egentlig vente, at de udvandrede Irer maatte være de allernærmeste til at angli- seres, da de er revne løs fra deres fædrene Jordbund og spredt midt iblandt en engelsktalende Befolkning. Imidlertid har det vist sig, at de udvandrede Irlændere hidtil har været langt sejere til at holde paa Modersmaalet end de, der blev hjemme; maaske var det, fordi der i Amerika ikke var nogen irsk Politik til at aflede Interessen fra det sproglige Spørgsmaal. Nok sagt, i Amerika har der allerede i længere Tid været Foreninger, Biblioteker og Aviser, hvori det irske Sprog holdtes i Hævd; i en saadan Avis blev der i 1899 offentliggjort et Brev, hvori vor Landsmand Docent Holger Pedersen lægger et godt Ord ind for det irske Sprog. — — I selve Irland virkede Exemplet fra den keltiske Søsternation i Wales, Kymrerne, hvis Bestræbelser fra først af var bleven mødt med Hovedrysten og Foragt, men efterhaanden havde

kæmpet sig frem til almindelig Anerkendelse. 1876 stiftedes „Society for the preservation of the Irish Language as a spoken Language“, hvorefter der atter i 1880 fremgik en Gaelic Union for the preservation and cultivation of the Irish Language. Skarpest udtalt blev Nationalbevægelsen i den i 1893 stiftede Gaelic League (irsk: C o n n r a d h n a G a e d h i l g e), hvis Maal er: „Bevarelse af Irsk som Irlands nationale Sprog og Udvidelse af dets Brug som talt Sprog, Studium og Offentliggørelse af den eksisterende Literatur, og Dyrkelse af en moderne Literatur paa Irsk“. Denne Liga er nu allerede gaaet over til Tvesprogethed i sine Statutter og Forhandlinger, den udgiver et tvesproget Maanedsskrift (I r i s l e a b h a r n a G a e d h i l g e) og har 1897 foranlediget Stiftelsen af et billigt Familieblad (F â i n n e a n l a e, d. v. s. Daggrý) med 8 Sider tvesproget populær Text*).

Hverken Professor Zimmer eller Mr. Macdonagh søger at paavise de nærmere Omstændigheder ved Bevægelsens første Udvikling; det er uheldigt, da det har sin store psykologiske Interesse at iagttage netop Strømkæntrings-Øjeblikket, da Bevægelsen fra at være et Stuefoster af nogle enkelte Drømmere springer ud

*) The Gaelic League kom hurtigt i Strid med Udgiveren af „Daggrý“, Bernard Doyle, og paabegyndte derefter selv Udgivelsen af et dermed konkurrerende Blad „Lyssværdet“ (A n c l a i d h e a m h s o l u i s); det lykkedes at ruinere Doyle, hvorefter de to Blade blev slaede sammen. I November 1901 indbød Medlemmer af the Gaelic League til at tegne Bidrag til en Understøttelse til Doyle, for at sætte ham i Stand til igen at begynde en Udgivervirksomhed.

(Medd. fra Docent Holger Pedersen.)

og fænger i Almenheden. Hos Mr. Macdonagh finder vi en enkelt Antydning, idet han omtaler, hvorledes den irske Sprogbevægelse af selve de irske „National“-Politikere betragtedes med skæve Øjne, fordi de mente, den vilde drage Folks Opmærksomhed bort fra den rene Politik, men hvorledes de efterhaanden indsaa, at det dog var forgæves at ville holde Bevægelsen nede, saa at naar de vilde beholde deres Tag i Masserne, gjorde de bedre i at alliere sig med den. Noget nærmere om, hvem der gav Signalet hertil, erfarer vi ikke, men Faktum er, at Sprogbevægelsen nu er lyst i Kuld og Køn af den irske Nationalpolitik. — — Om hvorledes Signalforandringen indtraadte hos Gejstligheden, hører vi slet intet, og det er saa meget desto uheldigere, som jo Gejstligheden sikkert er den af alle indflydelsesrige Magter, der lægger det tungeste Lod i Vægtskaalen. Gjorde mon Gejstligheden Udslaget, eller fulgte den blot den almindelige Strømkæntring? Vi erfarer det ikke, vi erfarer blot det nøgne Faktum, at den høje katolske Gejstlighed nu ganske afgjort har brudt med den angliserende Tendens og sluttet sig til Bestræbelsen for at bevare Irlands gamle Sprog. I de gejstlige Seminarier er der i kort Tid bleven ansat dygtige Lærere i Irsk; f. Ex. i Maynooth deltog der i 1896 ikke mindre end 300 Elever i den irske Undervisning. Biskop O'Donnel af Raphoe og Biskop Mac Cormack af Galway formaner i Hyrdebrev og offentlige Taler Folket til at aflægge den falske Skam over Modersmaalet, og selve Irlands Primas har knæsat Bevægelsen. — — Hvad nu endelig den jævne, ulærde Befolkning angaar, saa lades vi

ogsaa her i det uklare om Signalforandringen, fordi som sagt Aarsagssammenhængen med Signalforandringen hos Gejstligheden ikke er oplyst. Men vi seer ialfald tydelig, at Folket for Alvor er med. Professor Zimmer siger: „I alle nu angliserede Byer i Øst-Irland findes der arbejdende irske Klasser: Børnebørnene af de Mænd, der for 50 og 60 Aar siden har vænnet deres egne Børn af med Modersmaalet, sidder nu i Aftentimerne og lærer Ny-Irsk, saaledes som man ellers dyrkede Fransk, blot med en ganske anden Iver, med den Hengivelse, som religiøse eller nationale Ideer kan avle; mellem dem er der unge Mænd, hvis materielle Forhold vilde tillade dem at udfylde denne Tid med bekvemmere Nydelser; og de drager i Ferierne og Fridagene ud mod Nord, Vest og Syd, taler Irsk til den Irsk forstaaende Paddy, søger at betage ham den falske Skam over Modersmaalet og at tænde Kærligheden dertil hos ham og den yngre Generation. Hos de samme Kredse af sproglig angliserede Dannede gaar jævnsides med den alvorlige Bestræbelse efter atter at tilegne sig det tabte irske Sprog tillige Plejen af andre Sider af det nationale Liv, fremfor alt af den irske Musik. Men man synger til de smukke irske Melodier ikke længer engelske Produkter fra det 19. Aarhundrede, men de smukke irske Folkesange fra det 17. og 18. Aarhundrede. Den højere Ungdoms Sport er bleven fuldstændig national: man slutter sig i Irland og i de store Kolonier i England sammen til nationale Sportsklubber, der plejer de særlig irske Spil (f. Ex. c a m m â n a c h t) og tillige understøtter de sproglig-litterære Foreninger. Der

er i Tilslutning til den gæliske Liga endog opstaaet en irsk-national Cyklistforening (*cumann na cuarta*), hvis Opgave er at køre ud til de irsktalende Distrikter og at tale Irsk og kun Irsk, saavidt det kan gaa, for at opmuntre til Bevarelsen af det nationale Sprog. At Folk ikke vender det døve Øre til slige Opmuntninger, fremgaar af de stadig hyppigere Tilfælde, hvor Vidner for Retten nægter at aflægge deres Vidnesbyrd paa Engelsk; ofte hører man denne Protest fra Folk, der for 20 Aar siden vilde have protesteret energisk mod Beskyldningen for at kunne tale Irsk.“ Det sidste nye er, at der er bleven gjort Tilløb til at indføre en særlig irsk Nationaldragt, nærmest en Variation af den bekendte højskotske Dragt; den dristige unge Mand, der har vovet Forsøget, er ingen mindre end William Gibson, den tilkommende Lord Ashbourne. Søn af selve Irlands Lord (Chancellor, og han bærer sit Kostume overalt, hvad enten han er i Dublin, London eller Paris. — — Som Exempler, der giver et Total-Indtryk af den irske Bevægelses Styrke, skal til Slut omtales nogle Massemønstringer fra de sidste Aar. Den 9. Juni 1897 fejrede man paa Columbas Fødested i Gartan i det vilde Donegal den 1300aarige Mindedag for hans Dødsdag*). Denne Fest, hvortil der var sammenstrømmet næsten 10,000 Mennesker, formede sig til en storartet Demonstration for det irske Sprog; alt var irsk, Prædikenen og Talen af Irlands Primas, Adresserne, Sangene og Musikken af

*) Columba var den navnkundigste irske Apostel; han udfoldede en stor Missionsvirksomhed i Tyskland.

Deltagerne. Endnu mærkeligere var en anden Begebenhed fra samme Aar. Professor Zimmer siger: „Hvis nogen i 1878 eller 1880 havde udtalt den Formodning, at det vilde være muligt ved Aarhundredets Slutning at afholde en irsk sproglig-literær-musikalsk Nationalfest i Dublin, i Smag med de aarlig i Wales afholdte kymriske Eisteddfod's, saa vilde de mest begejstrede Tilhængere af den unge irske Bevægelse vel i deres stille Sind have anseet ham for forrykt. Nu, en saadan irsk Nationalfest er fra Mandag den 17. til Lørdag den 22. Maj 1897 bleven afholdt i Dublin, ganske i den kymriske Nationalfests Ramme: en *Oireachtas* med irsk Aabningstale, Uddeling af Prisbelønninger for Bearbejdelser af nationale Æmner paa Irsk, i Prosa og Vers; ind der imellem Musikpræstationer paa irske Piber eller paa den nationale Harpe, Fremsigelse af irske Digte og Taler, Afsyngelse af irske Sange. Til denne *Oireachtas* sluttede der sig derpaa en specielt irsk Musikfest (*Feis ceoil*). Alt forløb i Betragtning af den korte Forberedelse ganske uventet gunstig, og der er ikke mindste Tvivl om, at det hele, men især den egentlige Musikfest, var i højere Grad nationalt i Form og Indhold end f. Ex. de kymriske Nationalfester.“

Det ovenstaaende er sikkert tilstrækkeligt til at godtgøre, at Irskens Genopstandelse er den hastigste og voldsomste Nationalitetsbevægelse, man hidtil har oplevet. Men dermed er ikke sagt, at dens Udsigter er sikre, endsige Udsigterne for den fuldstændige De-Anglisering, der allerede eftertrages af de mest yderliggaaende. Endnu er det ikke Dag, siger Professor

Zimmer, højt regnet Daggry, og deri har han Ret. Irlændernes Entusiasme og den romersk-katolske Gejstligheds Bistand kan udrette meget, men hvis man ikke kommer helt ud over den romantisk-æstetiserende Retning, hvoraf Bevægelsen fra først af udsprang, — hvis man ikke løser de praktiske, navnlig økonomiske Opgaver, som paatrænger sig, da vil det altsammen til syvende og sidst ingenting forslaa mod det faste Tag, som den engelske Kultur nu engang har faaet i Masserne. Her ligger Sagens Kærnepunkt, og her er det, at det kniber, thi som tidligere omtalt er den praktiske Foretagsomhed i Reglen Kelternes svage Side. Macdonagh forudsiger, at den nuværende brændende Iver for det irske Sprog snart vil blive dæmpet ved Spørgsmaalet: „Er der Penge deri?“ „Vil det hjælpe mig til Brød og Smør?“ og hvis Svaret lyder nej, vil det virke som en Spand koldt Vand over Hovedet. Det irske Sprog maa kunne gøres praktisk brugbart for alle det daglige Livs Krav, det maa kunne skaffe sine Tilhængere Begunstigelser paa Embedsvejen, give dem Fortrinnet fremfor de ikke-irskkyndige til Pladserne i Domstolene og Administratio- nen. Og det er endda ikke nok, thi endda vil man ikke kunne paastaa, at Sproget bliver produktivt, — man vil højt regnet kunne sige, at det lever paa sig selv, og en saadan Kost bliver i Længden for sløj. Det irske Sprog maa vise sig som Rigdomskilde ogsaa udenfor Embedsvejen, det maa kunne byde Fordele fremfor Engelsk ogsaa i den private Foretagsom- hed, idet det styrker Irlands Konkurrence med Eng- land i Handel og Industri eller bidrager til Opdyrkning

af Omraader, som Englænderne har ladet ligge, f. Ex. Landbruget. Den irske Sprogvækkelse maa med andre Ord skabe intet mindre end den Foretagsomhed, som plejer at være Kelternes svage Side. Ellers vil det tilsidst gaa saadan, at de fremadstræbende Elementer skuffede vender sig bort og lader Drømmerne og Oldtidssværmerne sidde hjælpeløse tilbage med deres uproductive Kæphest.

Vil Bevægelsen løse den her stillede Opgave? Svaret kan ikke gives endnu, dertil er Bevægelsen for ung. Imidlertid kan der dog paapeges flere Foreteelser, der synes at tillade begrundede Formodninger. Professor Zimmer fastslaar den mærkelige Kendsgærning, at Bevægelsens Ledere „paa en noget u-irsk Maade“ holder Hovedet temmelig køligt, aabenbart ikke bedrager sig selv med Hensyn til Betydningen af det allerede opnaaede i Forhold til det, der endnu staar tilbage, og at de holder sig selv fjærnt fra alle forhastede, paa Skin-Effekt rettede Skridt samt formaner Brushovederne til at følge deres Exempel. Med Hensyn til de praktiske Vanskeligheder med Irskens udviklede Retskrivning bemærker han: „Hindringen maa overvindes og er ogsaa faktisk overvindelig, som man allerede kan iagttage. Paafaldende er det, hvorledes allerede i det 19. Aarhundrede enkelte ikke videnskabelig dannede Irlændere i det store og hele har fundet sig tilrette med Retskrivningen, og hvor let de irske Elementarlærere fremdeles finder sig tilrette med den.“ Med Hensyn til Spørgsmaalet om Embedsbesættelser meddeler Professor Zimmer, at den irske Nationalliga ved sit Aarsmøde i Dublin nylig har

opfordret samtlige Delegerede til af alle Kræfter at virke hen til, at man blandt iøvrigt jævnyrdige Ansøgere til de offentlige Embeder skal foretrække saadanne, som kan tale Irsk og er bestemte paa at understøtte den sproglige Bevægelse.“ Vigtigere end alt dette er imidlertid, hvad Mr. Macdonagh meddeler. Medens tidligere den eneste blomstrende Industri i Irland var Whisky-Fabrikationen, medens en Mængde Smaaerhverv, som kunde have holdt Tusender af Emigranter hjemme, kvaltes ved Befolkningens Selvmistro og Politikernes Ligegyldighed, er der nu gennem Nationalbevægelsen rejst en stærk og vidt udbredt Bestræbelse for at støtte al Slags irsk Industri. Klæde, Lintøj, Uldtøj, Fodtøj af irsk Avl og Tilvirkning bæres nu mere, end de har været baaret nogensinde siden Midten af det 19. Aarhundrede, da den stedlige Industri blev knust ved Konkurrencen udefra. Irsk Sæbe, Stivelse, Tobak, Bohave, Papirvarer, Glas o. s. v. købes ligeledes med Forkærlighed fremfor indførte Varer. Irland er rigt paa Hjælpekilder, Vandkraft, Tørvemoser, Kuldistrikter, Kobber- og Blyminer; — for at frugtbar gøre dem kræves der nærmest blot Selvtillid, og Muligheden for denne Egenskabs Udvikling er først kommen tilstede netop nu gennem Nationalbevægelsen. Saaledes er der virkelig adskilligt, der tyder paa, at den økonomiske Misère, som al Englændernes praktiske Reformbestræbelse og industrielle Foretagsomhed ikke kunde hindre i at blive stadig værre og værre, nu skal svinde som ved et Trylleslag gennem en Bevægelse, der er indledt af upraktiske Drømmere udfra et tilsyneladende næsten

absurd Grundlag. Som Professor Zimmer siger: „Irlænderen giver sig som Kelter i alt, hvad han gør, helt hen, baade i det gode og i det slette. Er han slet, saa er han slet som Djævelen“, som et irsk Ordsprog siger, og drikker han overhovedet, er han i Reglen en uforbederlig Drukkenbold. Men paa samme Maade er han ogsaa „hel“ i ideale Betræbelser, og naar han sætter ind paa Nationalbevægelsen blot en Del af den nationale Følelse, som han i det forløbne Aarhundrede har anbragt i aabne Tumulter, i Sammenrottelser og stille Had mod England, da maatte der indtræde paafaldende Ting, hvis Bevægelsen skulde løbe ud i Sandet.“

Om Bevægelsens videre Forløb, forudsat at den altsaa vinder Fremgang, er Meningerne noget delte. Mr. Macdonagh fremhæver med Styrke, at Irlændernes Fjendskab mod England kun er politisk, ikke kulturelt, at man aldrig vil kunne tænke paa helt at opgive det engelske Sprog som Irlands andet Modersmaal, og at paa den anden Side talrige Unionister og Protestanter er ivrige Deltagere i Nationalbevægelsen, hvad der paa det bestemteste modsiger, at den vil faa nogen mod England rettet Brod. Professor Zimmer derimod gør gældende, at selv om ganske vist adskillige Protestanter og regeringstro Politikere støtter Bevægelsen, saa findes dens Deltagere dog aldeles overvejende paa den modsatte Side, og den vil i Fremtiden mere og mere løbe sammen med Home-Rule-Politikken; Pankeltismen kan saaledes maaske skaffe England lignende Bryderier som dem, Østrig har med Panslavismen. Men forøvrigt mener ogsaa

han, at den ikke vil have alvorligere Følger for England. „Man ærer og fejrer de tidligere Forkæmpere og Kampe for Løsrivelsen fra England og for den irske Republik — det er naturligt og patriotisk —, men Opfordringer til at handle som de forekommer næppe; man kan temmelig tydelig høre ud af deraf, at sligt hverken kan eller bør finde Sted nu mere. Hvem der kender irske Patriots Sprog fra forskellige Tidsrum, hvem der ved, hvad man i England tør sige og skrive, hvem der ved, hvor tilbøjelig den keltiske Irlænder er til i Talen at gaa til Yderligheder, vil lægge ikke ringe Vægt paa saadanne Symptomer. Man glemmer i Irland ikke de Forbindelser, man i sin Tid havde med Frankrig; men man siger paa samme Tid rent ud, at Frankrig i Grunden altid kun har forfægtet franske Interesser, at Irland ikke bør se til den Side, men lide paa sig selv og ud fra sig selv uden Fremmedes Mellemkomst ordne sit Forhold til England.“ „Man er sig i Wales, Irland og Skotland de materielle Fordele vel bevidst, som følger med at være Borger i Verdensriget, og bliver sig dem Aar for Aar mere bevidst; man pukker paa, at keltisk Blod er flydt paa alle Punkter af Jorden for det britiske Herredømmes Udvidelse (hvorved man ganske vist glemmer, at det er hvervede Soldaters Blod); man udtaler højt, at keltisk Aand har sin Andel i Verdensrigets kæmpemæssige Udvikling i dette Aarhundrede, og at man ikke vil opgive sin Del i Byttet. Den Tanke træder jo ganske vist oftere frem — naturligvis hyppigere og kraftigere i Irland end i Wales —, at der maaske først maa komme tunge Skæbneslag over det forenede

Kongerige, før England ændrer sin paa Erobrerens og den stærkeres Ret beroende Stilling til de indenfor Kongerigets Grænser endnu tilbageblevne keltiske Folk; man lægger ikke Skjul paa, at man, hvis England skulde lade det komme dertil, vilde udnytte saadanne Skæbneslag for at opnaa en paa Billighed grundet Omordning, men heller ikke derpaa lægger man Skjul, at hvis England gaar ind paa en saadan Omordning, vil Kelterne alle som en træde i Skranken for Verdensrigets Opretholdelse. Den Tanke skinner stadig igennem keltiske Politikeres Ræsonnement, at hin Omordning ganske vist i Øjeblikket vilde skade mange Englændere, men dog i Længden kun kan blive fordelagtig for Verdensrigets Fællesinteresser.“

Tilbage staar endnu det Spørgsmaal: hvad siger egentlig England til den irske Nationalbevægelse og Pankeltismen? Disse brutale Englændere, som mishandler Boererne i Sydafrika, kan de sidde med Hænderne i Skødet, naar de føler Tampen brænde indenfor deres egne Døre, naar de ser denne nye Livsyttring hos et Folk, som de troede snart at have faaet Krammet paa? Saaledes vil sikkert mere end en Læser have spurgt sig selv. Men det ventede Afsnit om Genoptagelse af den engelske Voldspolitik mod Irland ser jeg mig af gode Grunde ikke i Stand til at levere; det eneste vigtige, der foreligger om Regeringens Holdning overfor den irske Nationalbevægelse, er en nylig udstedt Forordning fra Skolekommissionen, ifølge hvilken det fra nu af er tilladt at give Undervisning i Irsk til alle Børn, hvad enten de er irsktalende eller ej: „Irsk maa læres i alle Folkeskolerne og maa læ-

res i disse Skoler indenfor de regelmæssige Skoletimer, forudsat at Undervisningens Tarv i de daglige Skolefag ikke bliver tilsidesat derved.“ En Korrespondent til et polsk Blad har ogsaa villet vide, at den irske Nationalbevægelse har opnaaet at faa til Protektor ingen mindre end Kong Edward! Denne Efterretning faar staa ved sit Værd, men saameget er vist, at Englænderne overfor Irland allerede har tilkendegivet den nationale Tolerance, som de i Nutiden overhovedet er vante til at vise overfor hvilket som helst smaa Folks sproglige Selvhævdelse*). Det anerkendes ogsaa af Professor Zimmer, som siger, at Englændernes Retfærdighedsfølelse utvivlsomt vil sikre Gennemførelsen af Kelternes Ønsker, om end næppe i hele det attraaede Omfang. Herhjemme er man naturligvis ligesaa uvidende om den engelske Sprog-Tolerance, som om saa meget, hvad England angaar, og dog er den i Virkeligheden næsten ideal.

Det danske Publikums Betragtning af den irske Nationalitets Genfødsel vil være en dobbelt. Mange, der lever paa en fra Fædrene nedarvet engelskfjendtlig Stemning, vil hilse den lille undertrykte Nations Genoprejsning med Sympati (og med Skadefryd overfor Englænderne). De engelskvenlige vil beklage den som et Tilbageskridt, en sygelig Romantik; det er jo at drive Sentimentaliteten ud i den rene Galskab, vil man sige, naar Irlænderne, for hvem det engelske Kultursprog jo dog er absolut uundværligt, i deres

*) Jfr. mit Referat om Sprogspørgsmaalet paa Malta, Dansk Tidsskrift, April 1902.

blinde Maalstræv nu gaar hen og belemrer sig med at genoptage noget i praktisk-kulturel Henseende saa overflødigt som det irske Bondemaal. Enkelte vil maaske være Bytte for modstridende Følelser: paa den ene Side Sympati for det undertrykte irske Folk med den smukke kulturelle Fortid, paa den anden Side Sympati for Englænderne, vore nære Frænder med den store Nutidskultur. — — Overfor disse hver paa sin Maade nærliggende Betragtninger kan det gøres gældende, at saalænge Englænderne selv tager Sagen med Ro, saalænge er der for os andre ingen Grund til at sætte Følelserne i Bevægelse, være sig for eller imod, i Retning af Skadefryd eller Medfølelse. Men derimod er der megen Anledning til at følge Sagernes Udvikling med Interesse, thi denne Udvikling vil give værdifulde Bidrag til Belysning af omstridte Principspørgsmaal. Den ofte gentagne Sætning, at Nationalitetsbevægelser er uproductive, vil i det irske Spørgsmaal finde det bedst mulige Kontrolmateriale, som ovenikøbet muligvis vil blive aldeles afgørende; der er jo ingen Tvivl om, at den irske Nationalitetsbevægelse er indledt saa sentimental-romantisk som vel muligt, og hvis det nu virkelig skulde vise sig, at denne Maaneskinslyrik evner at bringe Irland den økonomiske Opgang, som al Englændernes sunde Sans ikke evnede at præstere, da vil dermed Sætningen om Nationalitetsbestræbelsernes Uproduktivitet være paa det uimodsigeligste gendreven. Et andet vigtigt Principspørgsmaal er Problemet om den hensigtsmæssigste Regeringsgrundsætning overfor opadstræbende Smaanationaliteter. Preusserne, Russerne

og Magyarerne forfægter Grundsætningen „slaa ned“, medens Englænderne siden det 19. Aarhundrede mere og mere gaar over til Grundsætningen „Frit Slag for de smaa som for den store“. I Irland vil det engelske System blive sat paa den alvorligste Prøve; vi Danske maa haabe, at det vil staa sin Prøve, til Gavn baade for det irske og det engelske Folk og til Efterfølgelse for hele Verden.
